

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2902

Vragen van het lid **Van Nispen** (SP) aan de Minister voor Rechtsbescherming over *het bericht dat het aantal meldingen van agressie- en geweldsincidenten in de jeugdgevangenissen toeneemt* (ingezonden 11 april 2022).

Antwoord van Minister **Weerwind** (Rechtsbescherming) (ontvangen 30 mei 2022). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2021–2022, nr. 2611.

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van het bericht dat het aantal meldingen van agressie- en geweldsincidenten in de jeugdgevangenissen de afgelopen jaren fors is toegenomen?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Waar is de stijging van het aantal agressie- en geweldsincidenten in de jeugdgevangenissen volgens u aan toe te schrijven?

Antwoord 2

Laat ik vooropstellen dat agressie en geweld tegen jongeren en personeel in de justitiële jeugdinrichtingen (hierna: de JJI's) onacceptabel is. Deze stijging baart mij dan ook zorgen. Tegelijkertijd zijn incidenten helaas niet altijd te voorkomen bij deze doelgroep.

In 2020 waren er meer agressie- en geweldsincidenten dan in 2018. Deze stijging kan deels worden verklaard doordat er in 2020 een hogere bezetting van jongeren was dan in 2018. Hoe meer jongeren er in de JJI's verblijven, hoe meer incidenten er doorgaans zijn. Andere mogelijke verklaringen zijn de verzwaring van de doelgroep en de corona-maatregelen van de afgelopen jaren. Daarnaast worden geweldsincidenten tussen jongeren onderling sinds 2020 beter geregistreerd, omdat de wijze van registratie is aangescherpt. In het najaar van 2021 heeft mijn ambtsvoorganger een aantal maatregelen genomen om de druk op het personeel en de capaciteit te verlichten.² Ik

¹ Argos, 9 april 2022, «Fors meer agressie en geweld in jeugdgevangenissen», <https://www.vpro.nl/argos/lees/onderwerpen/artikelen/2022/Fors-meer-agressie-en-geweld-in-jeugdgevangenissen-.html>

² Kamerstuk 24 587, nr. 809.

verwacht dat dit een positief effect zal hebben op de veiligheid in de JJI's. Positief is dat het aantal geweldsincidenten sinds 2021 is gedaald.

Vraag 3

Hoe kan het volgens u dat vanuit de medewerkers in het jeugdgevangeniswezen al jaren geluiden klinken dat het onveilig wordt, maar er pas nu cijfers boven tafel komen die dit beeld onomstotelijk bewijzen? Waarom heeft u niet eerder gezorgd voor betere registratie en actieve openbaarmaking?

Antwoord 3

Ernstige incidenten (zogenoemde piketmeldingen) in de JJI's worden maandelijks op de website van DJI geplaatst. De overige agressie- en geweldsincidenten worden geregistreerd en intern gerapporteerd. Deze cijfers worden, samen met andere informatie (zoals personele capaciteit), door DJI periodiek met de JJI's besproken. Ook signalen van het personeel worden in die gesprekken meegenomen. Om agressie- en geweldsincidenten goed te kunnen duiden, is het belangrijk om deze in samenhang met andere ontwikkelingen in de JJI's te bezien. Het (totale) aantal agressie- en geweldsincidenten wordt tevens ook standaard in de jaarverslagen van DJI opgenomen.

Vraag 4

Klopt het dat er gemiddeld genomen nog steeds te veel jeugdigen op een afdeling zitten en dat jongeren die op een langverblijfsafdeling thuishoren op kortverblijfsafdelingen zitten, omdat er wachtlijsten zijn voor de langverblijfsafdelingen? Zo ja, wat gaat u concreet doen om deze problemen op te lossen?

Antwoord 4

De bezetting in de JJI's is hoog³. Daarom worden incidenteel zogenoemde overbedden⁴ ingezet. Het gebruik van overbedden op de (leef)groepen is door het tijdelijk openen van Rijks JJI Horsterveen afgenomen. Naast de hoge bezettingsgraad zijn quarantaines een andere belangrijke oorzaak van de inzet van overbedden.

Het klopt dat jongeren soms op een kortverblijfsgroep worden geplaatst (of daar langer moeten blijven), terwijl ze op een langverblijfsgroep thuishoren. Hoewel de wachtlijsten voor langverblijfsgroepen zijn gestabiliseerd, zijn deze momenteel nog hoog. Om dit terug te dringen, werkt DJI aan het omzetten van enkele kortverblijf- naar langverblijfsgroepen. Bij één kortverblijfsgroep is deze omzetting voltooid. De omzetting van de overige groepen vergt enige aanlooptijd. De procedures en behandelmethodieken op langverblijf- zijn anders dan op kortverblijfsgroepen, waardoor medewerkers eerst bijgeschoold moeten worden voordat ze op een langverblijfsgroep aan de slag kunnen gaan. De omzetting is naar verwachting eind september 2022 gereed.

Vraag 5

Erkent u dat het heel onverstandig is geweest dat twee goed draaiende jeugdinrichtingen de afgelopen jaren zijn gesloten?

Antwoord 5

Mijn ambtsvoorganger heeft in het SO over justitiële jeugd en jeugdbescherming van 20 augustus jl. gereflecteerd op de sluitingen.⁵ Daarin gaf hij aan JJI Het Keerpunt en JJI Juvaïd te hebben gesloten vanwege de daling van de jeugdcriminaliteit. Deze daling was uiteraard een positieve ontwikkeling, de keerzijde daarvan was echter dat er sprake was van structurele overcapaciteit in de JJI's. De leegstand bij de JJI's ging namelijk gepaard met hoge kosten. Daar kwam bij dat PMJ-ramingen van destijds lieten zien dat de bezetting nog verder zou afnemen. Om deze redenen vond mijn ambtsvoorganger het noodzakelijk om capaciteit af te bouwen.

³ In 2021 was de gemiddelde bezettingspercentage op de operationele capaciteit 85,7%. In het eerste kwartaal van 2022 was dit 82,2%.

⁴ Een overbed is een extra bed op een afdeling en behoort niet tot de standaardcapaciteit. Het overbed wordt ingezet op het moment dat er meer jongeren zijn dan bedden.

⁵ Kamerstuk 31 839, nr. 771.

Vraag 6 en 8

Wat kunt u op korte termijn doen voor het personeel om de werkomstandigheden en arbeidsvoorwaarden te verbeteren? Bent u bereid te kijken naar het verhogen van het salaris, om meer nieuwe medewerkers aan te trekken en de huidige medewerkers te behouden?

Bent u bereid te kijken naar mogelijkheden om te zorgen voor minder administratie en bureaucratie, zodat medewerkers meer tijd en collega's op de werkvloer hebben? Hoe gaat u dit doen?

Antwoord 6 en 8

In het najaar van 2021 heeft mijn ambtsvoorganger een aantal maatregelen genomen om de druk op het personeel en de capaciteit in de JJI's te verlichten.⁶ Deze maatregelen zien deels op de inzet van extra personeel, en daarmee op het verbeteren van de werkomstandigheden. Verder maakt het terugdringen van de administratieve lasten door (onder andere) nieuwe ICT-middelen onderdeel uit van het programma Vrijheidsbeneming op Maat (VOM).

Binnenkort start de onderhandeling over de CAO Rijk. De arbeidsvoorwaarden voor DJI, en daarmee ook van het personeel van de Rijks JJI's, worden daarin meegenomen. Het personeel van de particuliere JJI's vallen onder een andere CAO (CAO Jeugdzorg). Over het aanpassen van de CAO Jeugdzorg is onlangs een onderhandelingsakkoord bereikt.

Vraag 7

Is de groepsgrootte binnen de Justitiële Jeugdinrichtingen (JJI) eigenlijk nog wel van deze tijd, nu de populatie zwaarder is geworden? Bent u bereid om, in overleg met de ondernemingsraad, te bezien of de normen voor groepsgrootte aan herziening toe zijn?

Antwoord 7

Nee, dat is niet aan de orde. Er wordt gedifferentieerd in groepsgroottes, al naar gelang de opgelegde straf of maatregel en de zwaarte van de doelgroep. Ik zet in op het versterken van de personele capaciteit én het toepassen van maatwerk, binnen de bestaande groepsgroottes.

Naar aanleiding van de hoge bezetting, hoge werkdruk en zwaardere doelgroep in de JJI's heeft mijn ambtsvoorganger eind 2021 een aantal maatregelen genomen. Eén van die maatregelen betreft de uitbreiding van personeel op de groep (van twee naar drie groepsleiders) bij een gelijkblijvende groepsgrootte. Daarmee komt er meer personeel beschikbaar op de leefgroepen. De werving van deze extra groepsleiders is inmiddels van start gegaan en de verwachting is dat steeds meer groepen drie groepsleiders zullen hebben.

Daarnaast wordt sinds 2019 ingezet op een stelselwijziging door middel van het programma VOM.⁷ Hiermee wordt ingezet op een aanpak die meer is toegespitst op wat de jongere echt nodig heeft (maatwerk) op het gebied van behandeling, beveiliging en nazorg. Voor de zwaardere doelgroep betekent dat intensieve zorg en een hogere mate van (fysieke) beveiliging. Verder zijn er, naar aanleiding van enkele ernstige incidenten, een aantal maatregelen genomen voor de Rijks Justitiële Jeugdinrichting (inrichtingen De Hunnerberg, De Hartelborgt, Den Hey-Acker, Horsterveen). Eén van deze maatregelen betreft een herbezinning op de groepsaanpak, waarbij wordt gekeken op welke wijze er (nog) meer maatwerk kan worden toegepast op de leefgroep. Dit sluit aan bij hetgeen op ingezet wordt met VOM.

Vraag 9

Bent u bereid de uitbreiding van Horsterveen permanent te maken, zodat mensen die daar solliciteren perspectief kan worden geboden?

Antwoord 9

Nee, dat is niet aan de orde. Rijks JJI Horsterveen is geopend om de druk op de overige JJI's te verminderen. De gemiddelde bezetting in alle inrichtingen is hiermee gedaald. Deze maatregel is tijdelijk: wanneer de nieuwbouw in JJI

⁶ Kamerstuk 24 587, nr. 809.

⁷ Kamerstuk 28 741, nr. 53.

Teylingereind in het voorjaar van 2023 volledig beschikbaar is, zal Rijks JJI Horsterveen naar de huidige PMJ-prognose niet langer nodig zijn. Wanneer de nieuwe PMJ-raming bekend is, zal opnieuw gekeken worden of de huidige capaciteit toereikend is.

Vraag 10

Hoe gaat u de zeggenschap en betrokkenheid van medewerkers bevorderen en vanaf nu ook echt luisteren naar hun signalen en waarschuwingen?

Antwoord 10

DJI heeft aandacht voor de signalen uit het veld, en de medezeggenschap vormt daar een belangrijke schakel in. Signalen van medewerkers worden op verschillende manieren opgehaald. Naar aanleiding van enkele ernstige incidenten zijn er, in overleg met medewerkers en de ondernemingsraad, een aantal tijdelijke maatregelen ingevoerd voor de Rijks Justitiële Jeugdinstelling:

- Verbod op scherpe messen.
- Ontwikkelen van een signaleringslijst «mentale status jongere» (een instrument waarmee wordt beoogd de dagelijkse overdracht tussen medewerkers te verbeteren).
- Herbezinning op groepsaanpak.
- «Coaching on the job» voor personeel over penitentiaire scherpste en (relationele) veiligheid.
- (Verder) terugdringen van contrabande.
- Verbeteren imago van de jeugdinstellingen.

Verder voert DJI momenteel een medewerkersonderzoek uit met de thema's bevoegdheid, betrokkenheid, werkdruk en veiligheid. Daarin is onder meer via open vragen ruimte om aan te geven wat goed gaat en wat moet verbeteren. De uitkomsten leveren een bijdrage voor gerichte vervolgstappen. Daarnaast wordt er periodiek onderzoek gedaan naar het leer-, leef- en werkklimaat in de JJI's. Signalen van medewerkers komen verder ook aan bod in de reguliere gesprekken van DJI met de JJI's in het kader van de planning en control-cyclus.